

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2008-3-28 (Özelleştirme)
Karar Sayısı : 08-26/284-92
Karar Tarihi : 27.3.2008

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler :Tuncay SONGÖR, M.Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN, Dr. Mustafa ATEŞ, İsmail Hakkı KARAKELLE

B. RAPORTÖRLER: Şahin YAVUZ, Pelin ERDOĞAN,
B. Sanem ŞİMŞEK, Aytül TOKATLI

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

20

: T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
Ziya Gökalp Cad. No: 80 Kurtuluş / Ankara

D. TARAFLAR

: T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
Ziya Gökalp Cad. No: 80 Kurtuluş / Ankara

British American Tobacco Tütün Mamulleri San. ve Tic. A.Ş.
Temsilcisi: Av. İtir Çiftçi
Süleyman Seba Cad. Sıraevler 55 Akaretler Beşiktaş İstanbul

30

Strand Investments S.a.r.l
Temsilcisi: Av. Aybige Mutluer
Ahular Sok. No:15 Etiler İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Tütün, Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'nin bağlı ortaklığı olan Sigara Sanayi İşletmeleri A.Ş.'ye ait tütün mamulleri üretim işiyle ilgili varlıkların bir bütün halinde satış ve mülkiyetin gayri ayni hak (intifa) tesisi yöntemiyle özelleştirilmesi işlemine izin verilmesi talebi.

40

F. DOSYA EVRELERİ: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB)'nin Kurum kayıtlarına 20.2.2008 tarih ve 1126 sayı ile intikal eden yazısında Tütün, Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'nin (TEKEL) bağlı ortaklığı olan Sigara Sanayi İşletmeleri A.Ş.'ye (TEKEL Sigara) ait tütün mamulleri üretim işiyle ilgili varlıkların bir bütün halinde satış ve mülkiyetin gayri ayni hak (intifa) tesisi yöntemiyle özelleştirilmesi amacıyla 26.10.2007 tarihinde ihaleye çıkıldığı, 18.2.2008 tarihindeki ihale görüşmelerine Limak İnşaat San. ve Tic. A.Ş.-PI Turkey LLC Ortak Girişim Grubu, Strand Investment S.a.r.l. (Strand), British American Tobacco Tütün Mamulleri San. ve Tic. A.Ş. (BAT) ve CVCI-Doğan-Tütsab Ortak Girişim Grubu'nun katıldığı belirtilmiş ve yazının ekinde söz konusu teşebbüslere ilişkin değerlendirmede kullanılmak üzere gerekli bilgiler gönderilmiştir. ÖİB tarafından gönderilen ve Kurum kayıtlarına 26.2.2008 tarih ve 1229 sayı ile giren nihai bildirimde ise ihale görüşmeleri

50 sonucunda BAT'nin en yüksek teklifi vererek birinci, Strand'ın ise ikinci olduğu bildirilerek izin talebinde bulunulmuştur.

Kurum kayıtlarına 20.2.2008 tarih, 1126 sayı ile giren ve en son 17.3.2008 tarih, 1664 sayı ile eksiklikleri tamamlanan bildirimde ise 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1998/4 sayılı Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in 6. maddesinin birinci fıkrası uyarınca söz konusu işletmeye ilişkin ihalenin sonuçlandırılabilmesini teminen, Özelleştirme Yüksek Kurulu'na sunulacak karar taslağında yer alacak BAT ve Strand ile ilgili nihai izin talep edilmiştir. Anılan bildirim üzerine, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ile 1998/4 sayılı Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 21.3.2008 tarih ve 2008-3-28/Nİ-08-Ş.YA. sayılı Özelleştirme Nihai Bildirim Raporu, 21.3.2008 tarih ve REK.0.07.00.00-120/45 sayılı Başkanlık önergesi ile 08-26 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ : İlgili raporda;

70 - Tütün, Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'nin bağlı ortaklığı olan Sigara Sanayi İşletmeleri A.Ş.'ye ait tütün mamulleri üretim işiyle ilgili varlıkların British American Tobacco Tütün Mamulleri San. ve Tic. A.Ş. ve Strand Investment S.a.r.l. teşebbüslerinden herhangi biri tarafından bir bütün halinde satış ve mülkiyetin gayri aynı hak (intifa) tesisi yöntemiyle özelleştirilmesi yoluyla devralınması işleminin, 1998/4 sayılı Tebliğ kapsamında izne tabi bir devralma işlemi olduğu,
- Söz konusu işlem sonucunda, 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi hükmü çerçevesinde ilgili pazarda bir hâkim durum yaratılmasının ya da mevcut bir hâkim durumun güçlendirilmesinin söz konusu olmayacağı,
- Dolayısıyla, bildirim konu özelleştirme işlemine her iki teşebbüs bakımından da izin verilebileceği,

80 sonucuna ulaşıldığı ifade edilmektedir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. Sektöre İlişkin Bilgiler

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden genel olarak tütün endüstrisinin 4 ayrı faaliyet alanı açısından değerlendirmenin mümkün olduğu anlaşılmaktadır:

90 - Yetiştirme: Tütün yaprağı yetiştirme ve tütünün ıslah edilerek üreticilere satışı (üreticiler genellikle tütün yetiştirme alanında faal değildir).
- Üretim: İslah edilmiş olan tütünün işlenip harmanlanması ve nihai ürün haline getirilmesi (ana ürünler fabrika üretimi sigaralar ve elle sarılmış ve sarılabilir sigaralar - *roll-your-own* ya da RYO -, sigarillolar ya da purolar gibi diğer tütün ürünleridir¹).
- Pazarlama ve Satış: Marka geliştirme, satış ve fiyatlandırma faaliyetleri.
- Dağıtım: Ürünlerin, üreticiden perakende satıcılara, nihai müşteriye satılmak üzere fiziksel olarak ulaştırılması (teşebbüslerin bazıları ürünlerini perakendecilere

¹ Bundan sonra, "sigara" ifadesi fabrika üretimi sigaraları kastedecek şekilde kullanılacaktır.

doğrudan iletirken, bazıları toptan satıcılar ve distribütörler üzerinden dağıtım yapmakta, bazı durumlarda her iki yol birden kullanılmaktadır).

100

Türkiye sigara pazarında yukarıda sayılan üretim, dağıtım, pazarlama ve satış unsurlarını kapsayacak şekilde, özelleştirmeye konu teşebbüs olan TEKEL Sigara'nın yanı sıra faaliyet gösteren beş teşebbüs bulunmaktadır. Bu teşebbüsler ve pazara giriş yılları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Sektörde TEKEL Dışında Faaliyet Gösteren Teşebbüsler

Teşebbüs	Pazara giriş yılı
Philip Morris International (PMI)	1992
Japan Tobacco International (JTI)	1993
British American Tobacco (BAT)	2002
Imperial Tobacco (IT)	2005
European Tobacco (ET)	2005
Gallaher ²	2007

Sigara pazarındaki ürünler, fiyatları ve kısmen fiyatların etkisiyle oluşan tüketicilerin kalite algılamaları çerçevesinde incelendiğinde, bu ürünlerin segmentlere (sınıflara) ayrıldığı görülmektedir. Pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin pazarlama amaçları doğrultusunda şekillenen bu sınıflandırma, teşebbüsten teşebbüse farklılık göstermekle birlikte, mevcut dosya kapsamında öncelikle daha önceki Kurul incelemelerinde esas alınan sınıflandırma göz önünde bulundurulmuştur. Buna göre sigara pazarının, "üst" (4,25 – 5,25 YTL), "orta" (3,26 – 4,24 YTL), "düşük" (2,51 – 3,25 YTL), "ucuz" (0,00 – 2,50 YTL) olmak üzere dört segmente ayrılması olanaklıdır³. Piyasadaki markaları segmentler ve teşebbüsler bazında ayırıştıran "marka tablosu" aşağıda sunulmaktadır.

110

Tablo 2: Marka Tablosu (2008)*

	PMI	JTI+Gallaher	BAT	TEKEL	IT	ET
Üst	Marlboro, Parliament	Camel, Salem	Kent, Vogue		Davidoff, Regal	
Orta	Muratti, L&M, Chesterfield	Winston, Glamour		TEKEL 2000	Superkings, L&B, Bianca	
Düşük	Bond, Lark	Monte Carlo, More	Pall Mall, Viceroy	TEKEL 2001, Samsun 216, Cool Black, <i>Meltem</i> , <i>Yeni Harman</i>	West, Polo	Vigor, Winner, European 2005, Business Club, Black Galleon, Prestige
Ucuz	Lider	Anadolu, LD		<i>Samsun</i> , <i>Maltepe</i> , <i>Bahar</i> , <i>Sipahi</i>	Maxim, Imperial Klasik, Kral	Astra, Mirage, <i>HD</i> , <i>Cigara</i>

120

Not: Şark tipi sigaralar *italik* yazılmıştır.

* Tablo hazırlanırken, Ocak 2008 itibarıyla pazarda fiili olarak dağıtımı yapılan ürünler göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin, Tekel'in Kasım 2007'de satışı durdurulan Fors, Kariyer, Best, Balıca ve

² Gallaher Group Plc., 2005 yılında Gallaher Sigara ve Tütüncülük A.Ş.'nin kurulmasıyla Türkiye pazarına girmiş, bu grubun Japan Tobacco Inc. tarafından devralınması sonucu Türkiye'de de Gallaher'in faaliyetleri JTI'a geçmiştir. Kurul, 2007 yılından itibaren Smart, LD ve Glamour markalarıyla pazarda yer alan Gallaher'in JTI tarafından devralınması işlemine 29.3.2007 tarih ve 07-29/278-104 sayılı Kararı ile izin vermiştir.

³ Bu ayırım, Phillip Morris Sabancı Pazarlama ve Satış A.Ş. (PMSA) tarafından sağlanan pazar araştırma raporlarındaki fiyat aralıkları esas alınarak yapılan segmentasyona işaret etmektedir. Segment isimleri, endüstride sırasıyla "premium", "medium", "low" ve "cheap" şeklinde anılan isimlere karşılık olarak kullanılmıştır.

satışı daha önceden durdurulmuş olan TBMM, Asker gibi markaları tabloya dâhil edilmemiştir. Aynı şekilde PMI'in oryantal tütünlü ürünü olan ve satışı Kasım 2006 itibarıyla durdurulan Türkü, Gallaher'in Smart markası ve JTI'in Wings ve Winchester markaları da tablodan çıkarılmıştır.

Bu şekilde ayrıldığında, her bir segmentin toplam pazardan aldığı paya Tablo 3'te yer verilmiştir. Buna göre, ucuz segment yıllar içinde daralırken, genişleme düşük ve üst segmentte yaşanmaktadır.

130 Tablo 3: Segmentlerin Payları (%)

	2006	2007	2008
Üst	17,2	[15-20]	[15-20]
Orta	27,9	[25-30]	[25-30]
Düşük	40,7	[40-45]	[40-45]
Ucuz	14,2	[10-15]	[10-15]

Kaynak: PMSA Not: Her senenin Ocak ayı verisi kullanılmıştır.

BAT, kendi pazarlama aktiviteleri çerçevesinde piyasadaki ürünleri, "üst", "hesaplı (*value for money*)" ve "düşük" olarak segmentlere ayırmaktadır. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, teşebbüsün öncelikle, bu noktada yapılan ayrımların tartışmalı olduğunu, zira segmentlerin fiyat ve vergi değişikliklerine dayalı olarak sıkça değiştiğini ve pazarda fiyata dayalı yeknesak bir segmentasyon bulunmadığını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre, ÖİB'nin hazırladığı TEKEL Sigara Tanıtım Dokümanı'nda da üç fiyat segmenti tarif edilmiş, ancak ayrıştırmada BAT'nin kullandığı fiyat segmentlerinden farklı fiyat seviyeleri kullanılmıştır. Örneğin ÖİB, TEKEL 2000 markasını üst segmente dâhil ederken BAT'ye göre bu ürün hesaplı segmentte yer almıştır. Piyasada bu şekildeki fiyat ayrıştırmalarının teşebbüsten teşebbüse değişebileceği doğru olabilir. Buna karşılık Tablo 2'de yer verilen fiyat segmentleri, BAT tarafından belirlenen segmentlerle karşılaştırıldığında, üst segmentlerin aynı olduğu, orta segmentin, genel olarak hesaplı segmente tekabül ettiği, düşük ve ucuz segmentlerinse tek bir segment olarak düşük adı altında toplandığı görülmektedir. Ürün konumlandırması açısından bu iki segmentasyon arasındaki farklılık, her bir grubun pazar payının farklı hesaplanması sonucunu doğuracak olsa da, bu farklılık ürün pazarının tanımı ve buna bağlı olarak yapılacak hukuki değerlendirme üzerinde etkili olmayacaktır. Dolayısıyla, bu dosya kapsamında yapılacak analizlerde segment ayrımlarının korunması uygun bulunmuştur.

BAT, üst, hesaplı ve düşük olarak belirlediği segmentlerin toplam pazardan aldıkları payları, 2007 itibarıyla sırasıyla, %[15-20], %[15-20] ve %[60-65] olarak bildirmiştir. Teşebbüse göre, yakın zamanlarda ortaya çıkan temel eğilim, gerek tüketicilerin harcanabilir gelirlerindeki artış, gerekse vergi düzenlemelerindeki bazı değişiklikler sonucunda daha pahalı sigaralara talebin artması çerçevesinde düşük segmentin, hesaplı ve üst segmentlerin yararına olacak şekilde daralmasıdır.

160 Sigara sektöründe ürünler arasındaki bir diğer ayırım da ürünlerin amerikan harmanlı ve şark tipi olmalarına göre yapılmaktadır. Amerikan harmanlı sigaralar %50 – 85 oranında Virginia/Burley tipi tütünün şark tipi tütün ile harmanlanmasıyla üretilirken, şark tipi sigaralar %100 oranında şark tipi tütünden imal edilmektedir. Tablo 2'de *italik* yazılan şark tipi kategorisindeki sigaralar, TEKEL Sigara'nın şark tipi olmalarına rağmen fiyatları nedeniyle bir üst segmentte yer bulan Yeni Harman ve Meltem markaları haricinde, ucuz segmentte bulunmaktadır. Amerikan harmanlı sigaraların gerek içiminin rahatlığı ve bıraktığı kokunun az oluşu gibi ürün niteliğine bağlı

170 faktörler, gerekse fiyatlarının görece yüksekliği dolayısıyla tüketici gözünde şark tipine nazaran daha kaliteli algılanması sonucu, “ucuz” dışındaki segmentler, yine aynı istisnaıyla, amerikan harmanlı sigaralardan oluşmaktadır.

H.1.2. İlgili Ürün Pazarı

TEKEL Sigara'nın özelleştirilmesine ilişkin daha önce yapılan ön bildirimler sonucu Kurul'un almış olduğu kararlarda, sigara pazarının “*amerikan harmanlı*” ve “*şark tipi*” şeklinde iki ayrı ilgili ürün pazarına ayrılması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu ayırım yapılırken, iki tipteki sigaraların fiyat seviyesi başta olmak üzere, tüketici profiline ve ürün özelliklerinin farklılığından yola çıkılmıştır.

180 Dosya kapsamındaki nihai bildirim öncesi ÖB tarafından 4.12.2006 tarihinde yapılan ön bildirimle ilişkin olarak, 29.12.2006 tarihinde hazırlanan Mesleki Daire Görüşü'nde ise anılan kararlardan sonra pazar dinamiklerinde yaşanan önemli değişiklikler doğrultusunda yeni bir pazar tanımı yapılmıştır. Bu tanıma etki eden ilk unsur, sigara ürünlerine uygulanan vergi mevzuatındaki değişiklikler ve bunların çeşitli ürünlerin fiyatları üzerindeki etkisidir.

190 Satışlardan alınan özel tüketim vergisi (ÖTV) sigara fiyatının en önemli belirleyicisidir. ÖTV, belirli bir maktu miktar ve satış fiyatının belirli bir oranı olan nispi miktar olmak üzere iki farklı şekilde hesaplanmaktadır. Hesaplanan maktu ya da nispi miktardan yüksek olanı, ödenmesi gereken vergi olmaktadır. Halen yürürlükteki maktu vergi miktarı ve vergi oranına göre *Samsun* ve *Tekel 2001* için yapılan hesaplamalar örnek teşkil etmesi açısından Tablo 4'te sunulmuştur. 2004 yılından bu yana ÖTV sisteminde yapılan değişiklikler (Tablo 5) sonucu, amerikan harmanlı ve şark tipi sigaraların fiyat seviyeleri arasındaki farklılık önemli ölçüde azalmıştır.

Tablo 4: *Samsun* ve *Tekel 2001* üzerindeki vergilerin hesaplanması (Ocak 2008)

	Satış fiyatı	Nispi ÖTV (%58)	Maktu ÖTV	Ödenen ÖTV
Samsun	2,30	1,334	1,55	1,55
Tekel 2001	3,00	1,74	1,55	1,74

Tablo 5: Sigaradan alınan ÖTV sistemindeki değişiklikler (2003 – 2008)

Tarih	Karar	Oran	Asgari Maktu Miktar
8.1.2003		% 49,5	Yok
8.1.2003	2003/5141	% 55,3	Yok
27.2.2004	2004/6885	% 55,3	Fiyatı 1,60 YTL.'den küçük: 12,5 YKR/adet Fiyatı 1,60 – 3,05 YTL arasında: 25 YKR/adet Fiyatı 3,05 YTL.'den büyük: 40 YKR/adet
10.8.2004	2004/7674	% 28	Şark tipi tütün içeriğine göre: %0 - %24: 50 YKR./ adet %25 - %49: 30 YKR./ adet %50 - % 74: 22,5 YKR./ adet %75-%100: 17,5 YKR/ adet
29.8.2004	2004/7792	% 28	Şark tipi tütün içeriğine göre: %0 - % 33: 50 YKR/ adet %34 - % 66: arasında olanlar 26,75 YKR./adet %67-% 100: 17,5 YKR/ adet
1.2.2005	2005/8410	% 28	Şark tipi tütün içeriğine göre: %0 - %33: 67,5 YKR / adet %34 - %66: 40YKR /adet %67-%100: 18,8 YKR / adet
28.7.2005	2005/9145	%58	Tüm sigaralar için 60 YKR / adet

13.2.2007	2007/11674	%58	Tüm sigaralar için 70 YKR / adet
31.10.2007	2007/12756	%58	Tüm sigaralar için 75 YKR / adet
9.1..2008	2008/13061	%58	Tüm sigaralar için 77,5 YKR / adet

- 200 ÖTV yapısında ilk olarak 2004 yılında yapılan değişiklikler ile daha çok şark tipi tütün içeren sigaraları daha düşük seviyede vergilendiren yeni bir sistem getirilmiştir. Bu değişiklik sonucunda, piyasa oyuncuları bazı amerikan harmanlı sigaraların tütün kompozisyonunu değiştirmek suretiyle vergi avantajından yararlanmış ve bu sigaraların fiyatlarını TEKEL Sigara'nın şark tipi sigaralarına yakın bir seviyeye düşürmüşlerdir. Tablo 6'da, TEKEL Sigara'nın şark tipi sigaraları olan Samsun ve Maltepe ile bazı amerikan harmanlı sigaraların, son 4 yılın Ocak ayındaki fiyat seviyeleri gösterilmektedir. Tabloda görüldüğü üzere, Ocak 2004 döneminde Lark (PMI), Bond (PMI) ve Viceroy (BAT), gibi amerikan harmanlı sigaralar, şark harmanlı sigaralara göre çok daha pahalıdır. Ancak ilk olarak 10.8.2004 tarihli Bakanlar Kurulu
- 210 Kararı ile şark harmanlı sigaralara sağlanan vergi avantajı sonrası Ocak 2005'te, bu iki kategorideki ürünler arasındaki fiyat farkı oldukça azalmıştır.

- 2005 yılı ortasında, gerek öngörülen sistemin beklenen vergi gelir artışını sağlamaması gerekse TEKEL Sigara'nın pazar payı kaybetmesi sonucu değer yitirmesi nedeniyle tütün tipine göre vergilendirme sisteminden vazgeçilerek, tüm sigaralar için görece yüksek bir asgari maktu vergi içeren yeknesak bir sistem getirilmiştir. 2004 yılında öngörülen vergi sistemi sonucu bazı amerikan harmanlı sigaralar ile arasındaki fiyat farkı oldukça azalan TEKEL Sigara'nın şark tipi sigaraları, 2005 yılındaki vergi değişikliği ile söz konusu amerikan harmanlı sigaraların fiyat hareketlerine benzer bir seyir izlemiştir. 2005 yılı sonrasında, sigaranın vergilendirilmesi ile ilgili olarak yeni bir sistem getirilmemiş, sadece maktu vergi miktarı artırılmıştır. Bunun sonucu olarak 2005 yılından itibaren düşük segmentteki amerikan harmanlı sigaralarla şark tipi sigaralar arasındaki fiyat farkının azalması yönündeki eğilim, izleyen dönemlerde de devam etmiştir (Tablo 6-Tablo 7)⁴.

Tablo 6: Samsun/Maltepe ile bazı amerikan harmanlı sigara fiyatları (YTL/paket)

	2004	2005	2006	2007	2008
Samsun – Maltepe	1,15	1,25	1,90	1,90	2,30
Lark	2,10	1,50	2,20	2,20	2,75
Viceroy	1,80	1,50	2,20	2,20	2,75
Bond	1,65	1,50	2,20	2,20	2,75
Tekel 2001	1,70	2,00	2,50	2,50	3,00

Kaynak: PMSA.

Tablo 7: Samsun / Maltepe ile bazı amerikan harmanlı sigaraların fiyat oranları

	2004	2005	2006	2007	2008
Samsun/Lark	0,55	0,83	0,86	0,86	0,84
Samsun/Viceroy	0,64	0,83	0,86	0,86	0,84
Samsun/Bond	0,70	0,83	0,86	0,86	0,84
Samsun/Tekel 2001	0,68	0,63	0,76	0,76	0,77

- 230 Kaynak: PMSA'dan elde edilen verilerle güncellenen 29.12.2006 tarihli Mesleki Daire Görüşü.

Yukarıda yer verilen vergi düzenlemesinin şark tipi sigaralar ile amerikan harmanlı sigaralar arasındaki fiyat makasını daraltması, şark tipi tütün ile üretilen markaların toplam pazardan aldığı payın düşmesi sonucunu da beraberinde getirmiştir. Tablo

⁴ Tablo 6 ve Tablo 7'deki fiyat verilerinde her senenin Ocak ayına ait kısa paket fiyatları esas alınmıştır.

8'den görüldüğü üzere, TEKEL Sigara'nın şark tipi kategorisindeki önemli markalarının pazar payları incelenen dönem içerisinde düşüş göstermiştir.

Tablo 8: TEKEL'in Şark Tipi Markalarının Pazar Payları (%)

Markalar	2006	2007	2008
Samsun	5,8	[0-5]	[0-5]
Maltepe	4,3	[0-5]	[0-5]
Bahar	3,1	[0-5]	[0-5]
Diğer	0,3	[0-5]	[0-5]

Kaynak: PMSA.

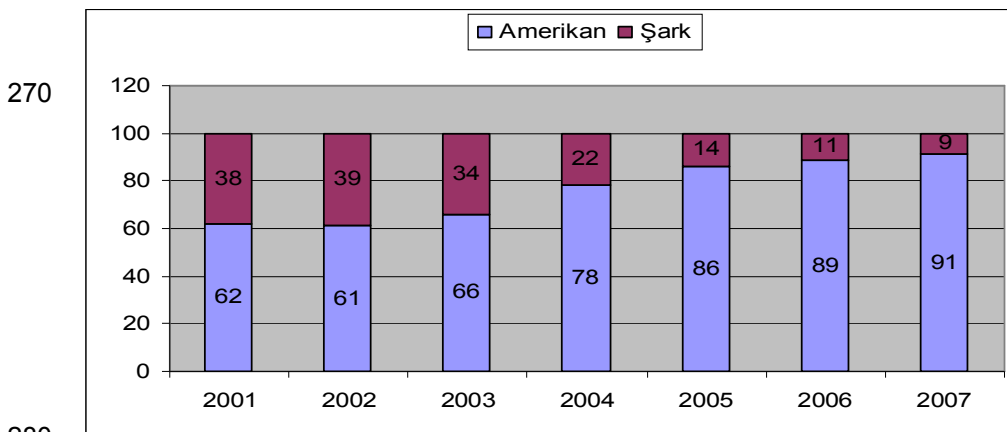
240 Not: "Diğer" içerisinde Yeni Harman ve Meltem markaları yer almaktadır.

Fiyat seviyelerinin yakınsamasının bir sonucu, yukarıda belirtildiği üzere (Tablo 3), özellikle ucuz segmentin önemli oranda küçülmesi ve pazarın daha çok düşük segmentte yoğunlaşmasıdır. Elde edilen verilere göre, ucuz segmentin pazardaki payı, 2006 yılındaki %14,2'den, 2008'de %[10-15]'e düşmüştür. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, bu oranın 2004 yılında %25 civarında olduğu dikkate alındığında, söz konusu düşüş eğiliminin belirli bir zamandır devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

250 Fiyat yakınsamasının ucuz segmentin kompozisyonu üzerindeki etkisi de amerikan harman-şark tipi ayrımının makul olup olmadığı açısından önemlidir. Ucuz segment daha önce sadece şark tipi sigaralardan oluşurken, mevcut durumda bu alanda amerikan harmanlı ürünlerin sayısı hızla artmaktadır. Ocak 2008 verilerine göre, ucuz segmentte yer alan amerikan harmanlı ürünlerden PMI'nın Lider, JTI'nın Anadolu ve LD markaları ve IT'nin Maxim, Imperial ve Kral markaları ile TEKEL Sigara'nın şark tipi tütünle üretilen Samsun ve Maltepe markaları arasında 20 Ykr fark vardır. ET'nin yine amerikan harmanlı Astra ve Mirage markaları ise TEKEL Sigara'dan daha ucuz bir fiyatla pazara girmişlerdir.

260 Gerek şark tipi sigaraların yer aldığı ucuz segmentin daralması, gerekse bu segmente amerikan harmanlı ürünlerin dahil edilmesi sonucu, 2004 yılından itibaren şark tipi sigaraların toplam pazardaki ağırlığı hızla düşmüştür (Şekil 1). Şark tipi sigaraların toplam pazardaki payları, amerikan harmanlı sigaraların pazara girmelerinden itibaren düşmekle beraber, şark tipi sigaralar 2004 yılı öncesine kadar %35-40 aralığında istikrarlı bir pazar payını muhafaza etmişlerdir. Ancak, bu pay 2004'te %22'ye, 2005'te %14'e ve 2007 yılında %9'a gerilemiştir.

Şekil 1: Amerikan Harmanlı - Şark Tipi Dağılımı

Kaynak: BAT'den elde edilen verilerle güncellenen 29.12.2006 tarihli Mesleki Daire Görüşü.

Şark tipi sigara kategorisindeki mevcut daralmanın gelecekte de devam etmesi öngörülen seyrini etkileyen üç önemli faktörden bahsetmek mümkündür. İlk olarak, sigara üzerindeki ÖTV'nin kamunun başlıca gelir kaynaklarından biri olduğu dikkate alındığında, yüksek asgari maktu vergi uygulamasının önümüzdeki dönemde de devam edeceği tahmin edilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği sürecinde, mevcut vergi oranlarının, sigara tüketimini azaltmak amacıyla yüksek asgari vergiler uygulanan üye devletlerin vergi oranlarına daha da yakınsayacağı beklenebilir. Bu nedenlerle, şark tipi sigaralar ile amerikan harmanlı sigaralar arasındaki vergi, dolayısıyla da fiyat makasının önümüzdeki dönemde açılması yönünde tersine bir eğilim beklenmemektedir. Bu itibarla, amerikan harmanı ve şark tipi sigaraların ayrı ilgili ürün pazarlarında değerlendirilmelerinin en önemli dayanaklarından biri olan fiyat seviyesindeki farklılık büyük ölçüde ortadan kalkmış bulunmaktadır. Fiyat seviyeleri bu kategoriler arasında birbirine yakınsadıkça şark tipinden amerikan harmanlı sigaralara geçişin devam etmesi beklenebilir.

İkinci olarak, şark tipi ve amerikan harmanlı sigara tüketicilerinin yaş profilleri de pazarın geleceği üzerinde etkilidir. Tüketici araştırmalarının sonuçlarına göre (Tablo 9), 45 yaş ve üstü tüketici grubunda ucuz segmentte yer alan ürünlerin kullanım oranı %[20-25]'tir. Tüm yaş grupları arasında ucuz segment en fazla payı da bu gruptan alabilmektedir. 25-44 yaş arasında yer alan tüketiciler düşük segment dâhilindeki ürünleri ağırlıklı olarak kullanırken, 25 yaş altı tüketiciler yüksek oranda orta segment ürünlerini tercih etmektedir. Ucuz segmentin özellikle 35 yaş altı tüketiciler açısından ağırlığı oldukça düşük seviyelere inmektedir. Bu segmentin mevcut durumda şark tipi ağırlıklı olduğu dikkate alındığında, önümüzdeki dönemde bu pazarın daralma eğiliminin süreceği tahmini güç kazanmaktadır.

Tablo 9: Yaş Bazında Tüketicilerin Segment Dağılımı (2007, %)

	18-24	25-34	35-44	45+
Üst	[20-25]	[20-25]	[20-25]	[15-20]
Orta	[45-50]	[30-35]	[25-30]	[20-25]
Düşük	[25-30]	[35-40]	[40-45]	[40-45]
Ucuz	[0-5]	[5-10]	[10-15]	[20-25]

Kaynak: PMSA.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, BAT tarafından sağlanan pazar araştırmalarına göre de, tüketicilerin 30 yaş üstü ve 30 yaş altı olarak ayrıştırılması durumunda, TEKEL Sigara'nın şark tipi ürünlerinden Samsun'un %[95-100], Maltepe'nin %[95-100], Bahar'ın ise %[95-100] oranında 30 yaş üstü tüketici grubu tarafından tüketildiği anlaşılmaktadır. TEKEL Sigara'nın daha genç yaş grubundaki pazar payı da bu itibarla önemli oranda düşmektedir (Tablo 10).

Tablo 10: Yaş Bazında Pazar Payları (%)

	30 Yaş Altı	30 Yaş Üstü
TEKEL	[15-20]	[40-45]
BAT	[0-5]	[5-10]
PMI	[45-50]	[30-35]
JTI+Gallaher	[20-25]	[5-10]
ET	[5-10]	[5-10]
IT	[0-5]	[0-5]
Diğer	[0-5]	[0-5]

Kaynak: BAT.

330 Dosya mevcudu bilgi ve belgeden BAT'nin aynı zamanda, pazar araştırmalarının bir sonucu olarak, tüketicilerin çeşitli segmentlerdeki markalar arasında dikey ve yatay olarak önemli oranda geçiş yaptıklarını belirttiği anlaşılmaktadır. Bu araştırmaların işaret ettiği en önemli veri, Samsun, Maltepe ve yüksek miktarda yerli tütün içerdiği için "oryantal" (şark tipi) sınıfında değerlendirilen Samsun 216 kullanıcılarının, düşük fiyatlı uluslararası markalara (Viceroy, Bond, Vigor, L&M, Lark gibi) ya da düşük fiyatlı yerel markaya (Tekel 2001) geçebildiği yönündedir. Pazarın geneline bakıldığında, fiyat duyarlılığının düşük fiyatlı yabancı marka kullanan tüketicilerde arttığı gözlenmektedir. Bu tip tüketicilerin marka bağımlılığı daha azken, üst segmentte yer alan ürünlerin kullanıcılarının geçişleri alt seviyelere doğru değil, segment içerisinde yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla, pazar verileri şark tipi ürünlerden amerikan harmanı ürünlere doğru bir geçiş olduğunu göstermekte ve bu tüketim eğiliminin devam edeceği yönündeki tahminleri de güçlendirmektedir. Bu noktada, ürünler arasındaki geçişin ekonomik konjonktürden doğrudan etkilendiği de belirtilmelidir. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden 1994 yılındaki ekonomik kriz sonrasında şark tipi ürünlere geçişin %10 oranında olması, 1999–2001 arasında ise %4 oranında bir geçiş gerçekleşmesi bu duruma örnek olarak gösterildiği anlaşılmaktadır.

340 Son olarak, yasal bazı düzenlemeler de şark tipi ürünlerin pazardaki konumunu etkilemektedir. Zira Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu (TAPDK) düzenlemesi⁵ gereği 2007 yılı başından itibaren sigaraların katran ve nikotin bırakımları düşürülmüştür. Tüm sigaraları etkileyen bu düzenleme sonucu, 2007 yılı öncesi yüksek katran ve nikotin bırakımı olan şark tipi sigaralardaki söz konusu oranlar aşağı çekilmiştir. Söz konusu değişiklik, şark tipi sigara ile amerikan harmanlı sigara arasında ürün karakteristiğine bağlı farklılığın azalması anlamına gelmektedir. Bu değişikliğin şark tipi sigaraların kendine has sertliğini azaltması ölçüsünde, kimi kemikleşmiş tüketicilerin aradığı sert iim tadını bulamayarak amerikan harmanlı sigaraya geçmesi beklenebilir.

350 Yukarıda yapılan değerlendirmeler, amerikan harmanlı ve şark tipi sigaralar arasındaki fiyat makasının daraldığına ve bu sürecin devam edeceğinin öngörüldüğüne ve şark tipi sigara pazarının, son yıllarda hızla daralmış olması ve tüketici profilindeki farklılık doğrultusunda daha da daralmasının beklendiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, bildirime konu işlem bakımından sigara sektörünün tütün bazında ayrıştırılmasına gerek olmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Ürün pazarının tütün kullanımı bazında ayrıştırılması durumunda dahi, özellikle devralan tarafın ihalede en yüksek teklifi vermiş olan BAT olması halinde, işlemin pazardaki etkileri bakımından ulaşılacak sonuç değişmeyecektir. Bu bakımdan, ilgili ürün pazarı "*fabrika üretimi sigara pazarı*" şeklinde belirlenmiştir.

H.1.3. İlgili Coğrafi Pazar

1997/1 sayılı Tebliğ'in 4. maddesine göre, coğrafi pazar değerlendirmesi yapılırken, özellikle ilgili mal ve hizmetlerin nitelikleri ile tüketici tercihleri bakımından giriş engellerinin, ilgili bölge ile komşu bölgeler arasında teşebbüslerin pazar payları veya mal ve hizmetlerin fiyatları bakımından hissedilir bir farklılığın varlığı gibi unsurlar dikkate alınmaktadır. Sigara ürünü açısından, yukarıda sayılan unsurlar bakımından,

⁵ 6/01/2005 tarihli, 25692 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Tütün Mamullerinin Zararlarından Korumaya Yönelik Üretim şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik".

370 bölgesel bir farklılığın mevcut olmadığı göz önüne alınarak ilgili coğrafi pazar “*Türkiye Cumhuriyeti sınırları*” olarak tespit edilmiştir.

H.2. Taraflar

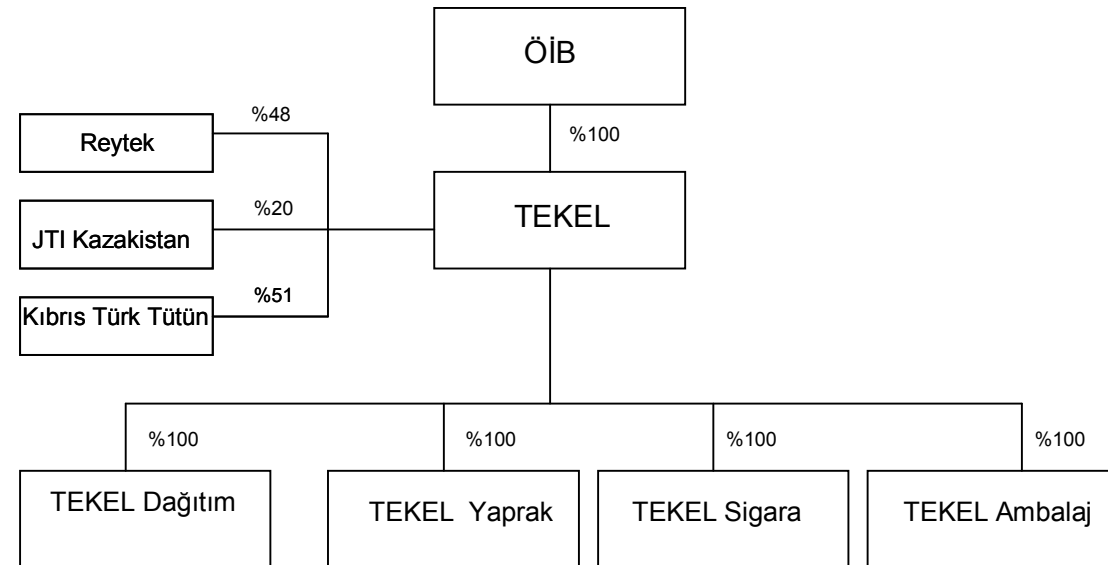
H.2.1. TEKEL Sigara

380 Her türlü tütün ve tütün mamulleri üretim, satış ve dış ticareti alanında faaliyet gösteren TEKEL, Özelleştirme Yüksek Kurulu’nun 5.2.2001 tarih ve 2001/06 sayılı Kararı ile özelleştirme kapsam ve programına alınmıştır. Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 3.1.2002 tarih ve 4733 sayılı Kanun⁶ ile yeniden yapılandırılarak iktisadi devlet teşekkülü haline getirilmiştir.

1932 yılında kurulan ve bir holding şirketi olan TEKEL, 1.1.2003 tarihinden itibaren Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.’ye dönüştürülmüştür. Haziran 2003 tarihinde ise, Sigara Sanayii İşletmeleri Müessesesi “Sigara Sanayi İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.”, Alkollü İçkiler Sanayii Müessesesi “Alkollü İçkiler Sanayi ve Ticareti A.Ş.”, Pazarlama ve Dağıtım Müessesesi “Alkollü İçkiler Pazarlama ve Dağıtım A.Ş.” ile “Sigara Pazarlama ve Dağıtım A.Ş.” olarak yeniden yapılandırılmıştır.

390 Alkollü İçkiler Pazarlama ve Dağıtım A.Ş. 2004 Şubat ayında özelleştirilmiş, TEKEL’in dört kaya tuzlası ve üç de göl tuzlasının özelleştirilmesi ise 2006 yılında tamamlanmıştır. TEKEL’in mevcut kurumsal yapısı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Şekil 2: TEKEL’in Kurumsal Yapısı

Kaynak: TEKEL Sigara

400 Sigara Pazarlama ve Dağıtım A.Ş. (TEKEL Dağıtım), TEKEL Yaprak, TEKEL Sigara ve TEKEL Ambalaj’ın tamamına sahip olan TEKEL, başkaca sigara şirketlerinde de çoğunluk veya azınlık hisselerini elinde bulundurmaktadır. Şöyle ki, Kıbrıs Türk

⁶Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün Yeniden Yapılandırılması ile Tütün ve Tütün Mamullerinin Üretimine, İç ve Dış Alım ve Satımına, 4046 sayılı Kanunda ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

Tütün'de⁷ %51, Reytek Tütün San. ve Tic. A.Ş.'de (Reytek) %48 ve JTI Kazakistan'da %20 oranında hissedardır. Ancak özelleştirme kapsamında devralınacak varlıklar sadece TEKEL Sigara'ya ait varlıklar ile sınırlıdır.

410 TEKEL Sigara, altı sigara fabrikası ve geniş bir sigara portföyü ile Türkiye'de işlenmiş tütün alanında ikinci büyük pazar oyuncusu konumundadır. TEKEL Sigara, şark harmanlı tütün yaprağı ve ambalaj ihtiyacının tamamını TEKEL Yaprak ve TEKEL Ambalaj'dan karşılamakta, ürünlerini yaklaşık 1000 dağıtıcının bulunduğu bir toptancı ağına sahip TEKEL Dağıtım aracılığıyla dağıtmaktadır.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, TEKEL'in 2007 yılı ilk yarısına ait cirosunun YTL (.....) ve 2006 yılı cirosunun ise 867.239.320 YTL (sekizyüzaltmışyedimilyon ikiyüzotuzdokuzbin üçyüzyirmi) olarak gerçekleştiği anlaşılmıştır.

420 Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, üst segmentte markası bulunmayan TEKEL Sigara'nın piyasada yer alan markalarından en önemlilerinin, aşağıda hakkında bilgi verilenler olduğu anlaşılmıştır:

- **Tekele 2000 (orta segment / amerikan harmanlı):** 1988 yılında uluslararası markalar ile rekabet etmek üzere piyasaya sürülmüş olan *Tekele 2000* dört değişik tipte üretilmektedir. Bunlar normal ve mavi olmak üzere sert paket ve uzun yumuşak pakettir. Aralık 2007 itibarıyla sert paketli ürünler normal için 4,00, mavi için 2,75 YTL'den satılmakta iken, uzun paketli ürünlerin fiyatı normalde 4,25; mavide 3,00 YTL olarak gerçekleşmiştir. *Tekele 2000*, toplam pazarda %[0-5] paya sahiptir.

430 - **Tekele 2001 (düşük segment / amerikan harmanlı):** 1995 yılında piyasaya sürülmüş olan *Tekele 2001* toplam pazarda %[10-15]'lik pazar payıyla lider konumdadır. *Tekele 2001* üç değişik tipte üretilmekte olup bunlar; sert paket, uzun yumuşak paket ve kısa yumuşak pakettir. Ürünler Aralık 2007 itibarıyla sırasıyla 3,00, 3,10 ve 2,50 YTL'den satılmaktadır. *Tekele 2001*, TEKEL Sigara'nın en çok satan markasıdır.

440 - **Samsun 216 (düşük segment / amerikan harmanlı):** 2002 yılında piyasaya sürülen *Samsun 216* sert ve yumuşak paket olarak üretilmekte olup Aralık 2007 itibarı ile ürün fiyatları sırasıyla 2,75 ve 2,50 YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu marka, toplam pazarda %[0-5] paya sahiptir.

- **Samsun (ucuz segment / şark tipi):** Uzun yumuşak paket ve kısa kutu / yumuşak paketlerde üretilen *Samsun* sigarasının perakende satış fiyatı Aralık 2007 itibarı ile 2,30 YTL'dir. *Samsun* markasının toplam pazarda %[0-5] payı bulunmaktadır.

450 - **Maltepe (ucuz segment / şark tipi):** Uzun yumuşak / kısa paket şeklinde üretilen *Maltepe* sigaralarının Aralık 2007 itibarı ile fiyatları 2,35 ve 2,30 YTL'dir. 1999 yılında aromalı bir şark tipi tütünden üretilen uzun *Maltepe Gold* yumuşak paket olarak piyasaya sürülmüştür. *Maltepe Gold*, 2,60 YTL'den satılmaktadır. *Maltepe*'nin toplam pazarda %[0-5] payı bulunmaktadır.

⁷ Şirket, Kuzey Kıbrıs'ta sigara üretimi ve satışı yapmakta olup, TEKEL Sigara'ya bazı markalara ilişkin telif ücreti ödemekte, TEKEL Sigara'dan üretime hazır tütün sağlamaktadır.

- **Bahar (ucuz segment / şark tipi)**: 2004 yılında piyasaya sürülen *Bahar* sigarası uzun yumuşak paket olarak üretilmekte olup ürün Aralık 2007 itibari ile 2,15 YTL'den satılmaktadır. *Bahar*'ın toplam pazardaki payı %[0-5] civarındadır.

460 TEKEL Sigara ağırlıklı olarak TEKEL 2001, Samsun 216, Maltepe, Samsun ve Bahar gibi düşük ve ucuz fiyat segmentlerindeki markaları ile aktif durumda olup, orta fiyat segmentinde sadece TEKEL 2000 markası ile yer almaktadır. TEKEL Sigara'nın bunlar dışında aktif olarak kullanılmayan ya da ihmal edilebilir satış hacmine sahip Kariyer, Yeni Harman, Meltem, Fors, Ballica, Sipahi, Best, Bafra, Bitlis ve Birinci gibi markaları bulunmaktadır. Ayrıca TEKEL Sigara 2007 yılı Mayıs ayında Cool Black adlı yeni bir sigara markasının lansmanını gerçekleştirmiştir.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, TEKEL Sigara'nın halen üretim yaptığı 6 fabrikasının olduğu anlaşılmaktadır:

- 1998 yılında kurulan **Ballica fabrikası**, TEKEL Sigara'nın en yeni yatırımı olup, tütün hazırlama ünitesi hem şark tipi hem de amerikan harmanlı sigara üretimine uygundur.
- 470 - 1969 yılında üretime başlayan **İstanbul fabrikasının** makine ve teçhizatı 1993 yılında yenilenmiştir. Fabrika hem şark tipi hem de amerikan harmanlı sigara üretimine elverişli tütün hazırlama ünitesine sahiptir.
- Üretime başlanan 1984 yılından bu yana **Tokat fabrikasında** önemli bir modernizasyon çalışması yürütülmemiştir. Hem şark tipi hem de amerikan harmanlı sigara üretimine elverişli tütün hazırlama ünitesinin üretim ve paketleme hızı düşüktür.
- Kuruluş yılları çok eski olan **Malatya (1939)**, **Adana (1885)** ve **Bitlis (1940)** fabrikalarının tütün hazırlama üniteleri sadece şark tipi sigara üretimine uygundur. Bu fabrikalarda sınırlı üretim gerçekleştirilmektedir. Adana fabrikasında kısa yumuşak paket *Maltepe*, *Samsun* ve *Sipahi* markalı sigaralar; Malatya fabrikasında uzun ve 480 kısa yumuşak paket olmak üzere *Maltepe*, *Samsun* ve *Sipahi* markalı sigaralar; Bitlis fabrikasında uzun ve kısa yumuşak paket olmak üzere *Maltepe* ve *Samsun* markalı sigaralar ile sert kutulu *Maltepe* ve *Samsun* markalı sigaralar üretilmektedir.

Dosya mevcudu bilgi/belgelerden ve ön bildirim döneminde piyasa oyuncularını ile yapılan görüşmelerden anlaşıldığı üzere, TEKEL Sigara sahip olduğu fabrikalardan ziyade, güçlü marka portföyü ve marka tanınırlığı ile önem arz etmektedir.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

490 H.3.1. TEKEL'in Sigara Bölümüne İlişkin Özelleştirme Süreci

4046 sayılı Kanun çerçevesinde ÖİB, TEKEL'in yan kuruluşu olan TEKEL Sigara'nın sigara üretimi işiyle ilgili varlıklarının satış ve mülkiyet hakkı dışında aynı hak kurulması yoluyla özelleştirilmesi sürecini başlatmıştır. TEKEL'in sigara bölümünün özelleştirilmesi için daha önce iki girişimde bulunulmuştur.

500 İlk girişim, TEKEL'in bağlı ortaklıkları Sigara Sanayii İşletmeleri ve Ticareti A.Ş ile Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticareti A.Ş.'de bulunan %100 oranındaki kamu hisselerinin satış yöntemi ile blok olarak özelleştirilmesine ilişkin olmuştur. 2003 yılı başında ön bildiriminde bulunulan ihale, Kurul'un 1.4.2003 tarihli Görüşü sonrasında 5.11.2003

510 tarihinde yapılmıştır. Ancak en yüksek teklif olarak JTI'nin verdiği 1,15 milyar Amerikan Doları, ihale komisyonu tarafından yeterli görülmediğinden, ihale iptal edilmiştir⁸. ÖİB tarafından yapılan ön bildirimine ilişkin hazırlanan 11.3.2003 tarihli Mesleki Daire Görüşü'nde, Sigara Sanayii İşletmeleri ve Ticareti A.Ş.'nin özelleştirilmesine yönelik yapılan değerlendirmede ilgili ürün pazarı "Amerikan Harmanlı Sigara Pazarı" ve "Şark Tipi Sigara Pazarı" olarak belirlenmiş, özelleştirme sonrası daha rekabetçi bir pazar yapısının oluşabilmesi için çeşitli senaryolarla açıklanmaya çalışılan bölünerek satışın blok satıştan daha yararlı olacağı ifade edilmiştir. Bu ön bildirimine yönelik 1.4.2003 tarih ve 03-22/242-M sayılı Kurul Kararı'nda, Mesleki Daire Görüşü'nde önerilen satış modellerinin özelleştirme sonrasında daha rekabetçi bir pazar yapısının sağlanabilmesi açısından yararlı olacağı dile getirilmiş, ancak sigara bölümünün blok halinde satılmasının da mümkün olduğu ifade edilerek özelleştirmenin blok veya bölünerek yapılması konusunda o aşamada herhangi bir koşul getirilmesine gerek olmadığı belirtilmiştir.

520 2004 yılının ikinci yarısında ÖİB tarafından yapılan başvuru ile başlayan ikinci girişimde ise, Kurul'un 21.9.2004 tarihli görüşünü takiben aynı yılın sonunda yapılan ihale, teklif alınmaması gerekçesiyle ihale komisyonu tarafından iptal edilmiştir. İkinci bildirimine yönelik olarak hazırlanan 17.8.2004 tarihli Mesleki Daire Görüşü'nde ilk görüşte yer alan hususlar aynen korunmuş, ürün pazarı "Amerikan Harmanlı Sigara Pazarı" ve "Şark Tipi Sigara Pazarı" olarak belirlenmiş, TEKEL Sigara'nın markalar bazında bölünerek satışı halinde daha rekabetçi bir pazar yapısı elde edilebileceği dile getirilmiştir. İkinci bildirimine yönelik Kurul'un aldığı 20.9.2004 tarih ve 04-60/860-M sayılı Kararı'nda da, TEKEL Sigara'nın markalar bazında bölünerek satılması halinde blok satışa göre daha rekabetçi bir pazar yapısı elde edileceği, blok satış halinde devralacak tarafın pazardaki konumuna göre bölünme modellerinin veya marka elden çıkarılmasını içerecek modellerin Kurul tarafından önerilebileceği ifade edilmiştir.

530 Dosya kapsamındaki nihai bildirim öncesi ÖİB tarafından 4.12.2006 tarihinde yapılan ön bildirimine ilişkin olarak, 29.12.2006 tarihinde hazırlanan Mesleki Daire Görüşü'nde, yukarıdaki iki görüşten farklı bir sonuç ortaya çıkmıştır. H.1.2. no'lu bölümde açıklanan unsurlardan hareketle, zaman içinde piyasada oluşan değişim ve gelişmeler değerlendirilerek ilgili ürün pazarı "sigara pazarı" şeklinde belirlenmiş ve özelleştirmenin blok satış yöntemiyle yapılmasının rekabet hukuku açısından sakınca yaratmayacağı kanaatine ulaşılmıştır. Ancak 22.1.2007 tarih ve 07-08/44-M sayılı Kurul kararında, 20.9.2004 tarih ve 04-60/860-M sayılı karardaki görüşler korunmuştur.

540 Söz konusu ön bildirimine ilişkin Kurul'un 22.1.2007 tarihli görüşü sonrası, TEKEL'in bağlı ortaklığı TEKEL Sigara'ya ait tütün mamulleri üretim işiyle ilgili varlıkların bir bütün halinde satış ve mülkiyetin gayri ayni hak (intifa) tesisi yöntemiyle özelleştirilmesi amacıyla 26.10.2007 tarihinde ihaleye çıkmıştır. 18.2.2008 tarihindeki ihale görüşmelerine BAT, Strand, Limak İnşaat San. ve Tic. A.Ş.-PI Turkey LLC Ortak Girişim Grubu ve CVCI-Doğan-Tütsab Ortak Girişim Grubu katılmış ve ihale görüşmeleri sonucunda BAT en yüksek teklifi vererek birinci, Strand ise ikinci olmuştur.

⁸ Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticareti A.Ş.'nin özelleştirilmesi ise, Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 22.12.2003 tarih ve 2003/85 sayılı Kararı ile 27.2.2004 tarihinde ihaleyi kazanan Nurof, Limak, Özaltın, Tütsab konsorsiyumunun kurduğu Mey İçki San. ve Tic. A.Ş.'ye devir işlemi ile tamamlanmıştır.

550 Özelleştirme işlemine ait ihale şartnamesinin 1. maddesinde özelleştirmenin kapsamı belirlenmektedir. Kapsama göre TEKEL Sigara'nın, 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde bir bütün olarak ihaleyi kazanan alıcı kuruluşa satış yöntemiyle devredilecek varlıkları şunlardır:

- Adana, Balıca, Bitlis, Malatya ve Tokat sigara fabrikaları ile bu fabrikaların kullanımında bulunan taşınmazlar;
- İstanbul, Adana, Balıca, Bitlis, Malatya ve Tokat sigara fabrikalarının envanter kayıtlarında yer alan makine ve teçhizat, yedek parça, hammadde, yarı mamul ve mamul stokları ile sarf malzemesi nitelikli varlıklar, işletme malzemeleri ve üretim faaliyetlerinde kullanılan tüketim malzemeleri, taşıtlar, demirbaşlar, diğer varlıklar ile
- 560 yatırım programı çerçevesinde alımı yapılmış olan makine ve teçhizat;
- Sigara markaları ve yeni marka başvuruları;
- TEKEL Dağıtım başmüdürlüklerinin depolarında ve başmüdürlüklere bağlı perakende satış mağazalarında mevcut tütün mamulü stokları ve TEKEL'e ait idari yaprak tütün stokunun 25.000 tonluk kısmı.

570 İstanbul Sigara Fabrikası ve bu fabrikanın kullanımında bulunan taşınmazlar ile TEKEL Sigara genel müdürlük binası ise mülkiyetin gayri ayni hak (intifa) tesisi yöntemi ile aynı kuruluşa devredilecektir. İhale kapsamında ayrıca alıcı, TEKEL Sigara'nın faaliyetlerinin devamını sağlama amacı taşıyan belirli bazı sözleşmelere taraf olma yükümlülüğü altına girecek, diğer bazı sözleşmelere ise istediği takdirde taraf olma imkânı elde edecektir.

H.3.2. 1997/1 Sayılı Tebliğ Kapsamında Değerlendirme

1998/4 sayılı Tebliğ'in 5. maddesi uyarınca, özelleştirme kapsamında gerçekleştirilecek devralmaya taraf olan teşebbüslerin ilgili ürün piyasasındaki toplam pazar paylarının %25'i veya toplam cirolarının 25 trilyon TL'yi aşması halinde, devralma işleminin hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gerekmektedir. 1998/4 sayılı Tebliğ'in 7. maddesi ise 1997/1 sayılı Tebliğ'in

580 bu Tebliğ'e aykırı olmayan hükümlerinin özelleştirme yolu ile devralma işlemlerine uygulanmasına devam edileceğini belirtmektedir.

Dosya konusu özelleştirme işlemi sonucunda, TEKEL Sigara'nın kontrolü el değiştireceği için, işletmenin özelleştirme kapsamında en yüksek teklifleri veren iki teşebbüsten herhangi birine devredilmesi, 1998/4 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi kapsamında bir devralma işlemidir.

590 TEKEL Sigara, 2007 itibarıyla ilgili pazarda %[25-30] (Tablo 11) oranında pazar payı ile 1998/4 sayılı Tebliğ'de belirtilen eşiği tek başına aşmaktadır. Bu yönüyle işlem, 1998/4 sayılı Tebliğ'in 5. maddesi uyarınca izne tabi bir işlemdir. İhalede en yüksek teklifi veren iki teşebbüse ilişkin değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

H.3.2.1. British American Tobacco Tütün Mamulleri ve San. Tic. A.Ş. (BAT)

İhale görüşmelerinde en yüksek teklifi vererek birinci olan BAT, 21 Ocak 2008 tarihinde, yalnızca TEKEL ve TEKEL Sigara'nın sigara üretimine bağlı tüm varlıklarının özelleştirme kapsamında devralınması işlemini gerçekleştirmek için

600 kurulmuştur. Sermayesinin %99,2'si British American Tobacco Plc.'nin dolaylı yoldan sahip olduğu Precip (1790) B.V.'ye ait olan bu şirket, British American Tobacco Plc. (BAT Plc) tarafından kontrol edilmektedir.

610 BAT Plc, uluslararası bir şirketler grubu olan BAT Grubu'nun holding şirketi ve nihai ana şirketidir. Şirket, 1902 yılında, Amerika'daki The American Tobacco Company ile İngiltere'deki Imperial Tobacco Company tarafından "British-American Tobacco Company Ltd." ortak girişimi olarak kurulmuştur. BAT Plc'nin %30'luk payı ile en büyük hissedarı, R&R Holding S.A. olup diğer ihraç edilmiş hisseleri kamusal ve mali yatırımcılar arasında bölüşülmüştür. Herhangi bir kuruluşun BAT Plc. üzerinde kontrolü söz konusu değildir. BAT Plc'nin yönetim kurulu K. J. Hardman, A. Monteiro de Castro, P. A. Rayner, D. A. Swann ve N. R. Withington'dan oluşmaktadır.

BAT Plc, Avrupa, Amerika, Asya ve dünyadaki diğer belirli bölgelerde, özellikle sigara ve daha sınırlı miktarda diğer tütün ürünlerinin üretimi, pazarlaması ve satışı ile iştirak etmektedir.

620 BAT Plc 2002 yılında girdiği Türkiye pazarındaki faaliyetlerini iki ayrı tüzel kişilik vasıtasıyla yürütmektedir. British American Tobacco Sigara ve Tütüncülük San. ve Tic. A.Ş. (BAT Sigara), sigara, tütün ve tütün mamullerinin üretimi, işlenmesi, dağıtımı, satışı, ticareti ve ihracatı ile iştirak etmek üzere 2000 yılında kurulmuştur. BAT Sigara tarafından üretilen sigaraların pazarlanması, dağıtımı, ihracatı ve satışı ise merkezi Hollanda'da bulunan British American Tobacco The Netherlands B.V.'nin Türkiye Şubesi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. BAT sigara pazarında Kent, Pall Mall, Viceroy ve Vogue markalarıyla faaliyet göstermektedir. Kent ve Vogue premium segmentteki markalar olup, Viceroy ve Pall Mall düşük fiyat segmentinde yer almaktadır.

630 BAT Sigara, Türkiye distribütörü Düzey Tüketim Malları San. Paz. ve Tic. A.Ş. ile ilişkisini Aralık 2006 yılında sonlandırmış ve bu işlem nedeniyle Düzey'in teşebbüste sahip olduğu %5'lik hissesini devralmıştır. Bu tarihten itibaren BAT, ürünlerinin Türkiye'deki dağıtımını kendi bünyesinde gerçekleştirmeye başlamıştır.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, BAT Sigara'nın 2006 yılında dünya çapında gerçekleşen cirosu yaklaşık YTL (.....) iken teşebbüsün Türkiye'deki faaliyetlerinden yaklaşık YTL (.....) ciro elde ettiği anlaşılmıştır.

640 BAT tarafından TEKEL'in özelleştirme yoluyla devralınması işleminin, uluslararası marka portföyünü geliştirmek ve önemli bir tütün pazarı olan Türkiye'deki varlığını artırmak için dünya çapındaki stratejisinin bir parçası olarak nitelendirildiği dosya mevcudundan anlaşılmaktadır. BAT özellikle uluslararası tecrübesi ve yönetim becerilerinin, TEKEL Sigara'nın yerleşik markaları ile bir araya gelmesi sonucunda, işlem sonrası piyasada yoğun fiyat rekabetinin sağlanacağını ve tüketici tercihlerinin artacağını iddia etmektedir. Bu işlemin pazardaki etkilerini ölçmek için pazarın geçmiş durumuyla karşılaştırmalı olarak çerçevesinin çizilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevenin bir unsuru, pazara girişlerin kolay olup olmadığıyla ilintilidir. Sigara piyasasındaki giriş engelleri, Kurul'un bu piyasaya yönelik olarak geçmiş tarihli incelemelerinde ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Buna göre, yasal olarak

650 getirilen kapasite ve yeni makine kullanım yükümlülüğü, dolayısıyla yüksek yatırım maliyeti gereği, ithalat için öngörülen belli bir yurt içi satış adedi zorunluluğu, faaliyetin çeşitli aşamaları için alınması gerekli olan lisanslar ve sektörde reklâm yasağının bulunması, pazara giriş yapmak isteyen teşebbüslerin karşılaştıkları temel güçlükler olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte Türkiye’de sigara pazarındaki rekabet ortamı özellikle son yıllarda önemli değişiklikler yaşamış, bu değişiklikler devre konu olan TEKEL Sigara’nın pazardaki konumunun farklı bir açıyla değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

Tablo 11: Sigara Piyasasında Pazar Payları (%)

Teşebbüs	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
TEKEL	70.2	69.8	68.8	60.9	55.8	42,2	34,8	31,3	[25-30]
PMI	22.7	22.9	21.3	27.5	32.4	38,8	43,9	42,1	[35-40]
JTI+Gallah	7.1	7.3	9.9	11.5	10.3	10,3	9,5	11,5	[15-20]
BAT	-	-	-	0.1	1.5	8,2	7,6	8,1	[5-10]
ET						0,5	3,1	4,3	[5-10]
IT						-	0,8	2,4	[0-5]

Kaynak: 1999 – 2006 için 29.12.2006 tarihli Mesleki Daire Görüşü, 2007 için PMSA.

660 Tablo 11’de görüldüğü üzere, TEKEL Sigara’nın 1999 yılında %70 olan pazar payı 2003 yılında %55 seviyesine düşmüş, teşebbüsün özelleştirilmesi sürecinin başladığı bu dönemden sonra, 2004 yılından itibaren pazar kaybı hızlanmıştır. TEKEL Sigara’nın tüm pazarda 1997-2003 yılları arasındaki kaybı %16 düzeyindedir. Bir başka deyişle TEKEL Sigara her yıl ortalama %3 oranında pazar payı kaybetmiştir. 2004-2006 dönemi değerlendirildiğinde ise, iki yıl içerisinde yaklaşık %11 oranında pazar payı kaybettiği ve ortalama pazar payı kaybının %5’i aştığı görülmektedir. Buna karşılık TEKEL Sigara’nın pazar payı kaybı, pazara yeni giren teşebbüsler kadar mevcut rakiplerinden özellikle PMI lehine sonuçlanmıştır. 2004 yılında TEKEL Sigara pazarda hâlâ lider konumdayken, bu yıldan sonra PMI lider konuma geçmiştir.

670 2007 yılında, TEKEL Sigara’nın payı %[25-30]’dur.

Tablo 12: TEKEL Sigara Markalarının Pazar Payları (%)

Marka	2006 (%)	2007 (%)
Samsun	4,6	[0-5]
Samsun 216	3,6	[0-5]
Maltepe	3,5	[0-5]
Tekel 2000	2,8	[0-5]
Tekel 2001	14,2	[10-15]
Bahar	1,8	[0-5]
Diğer	0,4	[0-5]

Kaynak: PMSA. Not: Aralık ayı verileridir.

680 TEKEL Sigara’nın özelleştirme sürecinde yapılan önceki değerlendirmelerde, pazarda en çok satan markalardan Tekel 2001, Samsun ve Maltepe’nin bu teşebbüse ait olduğu tespit edilmiştir. Ne var ki, 2004 yılı sonrasında pazarda yaşanan gelişmeler, bu markaların ağırlığının azalmasıyla sonuçlanmıştır. Gerek yeni teşebbüslerin girişleri (ET, IT ve Gallaher), gerekse mevcut teşebbüslerin yeni markalarla veya mevcut markalarındaki fiyat değişiklikleri sonucunda PMI, JTI ve IT her kategoride faaliyet gösterir hale gelmiştir. Tablo 13’te görüldüğü üzere, pazardaki

markaların sayısı önemli ölçüde artmıştır; buna paralel olarak 2003'te 85 olan ürün çeşidi de 2007 yılında 195'e ulaşmıştır.

Tablo 13: Teşebbüs Bazında Marka Sayıları

Teşebbüs	2003	2004	2005	2006	2007
TEKEL	12	12	14	15	14
PMI	6	8	8	8	9
JTI+Gallaher	5	7	8	8	10
BAT	3	3	3	3	4
ET	0	0	0	0	3
IT	0	0	3	7	10
Toplam	26	30	36	41	50

Kaynak: BAT.

690 Ucuz segmentin düşük segment lehine hızla daralması eğiliminden, TEKEL Sigara dışındaki teşebbüsler fayda sağlamıştır. Nitekim 2004 yılında yalnızca TEKEL Sigara'nın faaliyet gösterdiği bu segmentte, Tekel 2001'in pazar payı istikrarlı seyrederken, Viceroy (BAT), Bond (PMI), Lark (PMI), Vigor (ET) başta olmak üzere birçok marka pazara girmiş ve önemli pazar payı elde etmişlerdir. Ayrıca, Bölüm H.1.2.'de açıklandığı üzere, tütün tipine göre vergilendirmeye son verilmesi ile ucuz segmente de birçok marka girerek TEKEL Sigara'nın markalarına rakip olmuşlardır. Orta segmentte ise Tekel 2000'in önemi daha da azalırken, Winston (JTI), Muratti (PMI), L&M (PMI) gibi markaların ağırlığı hissedilmektedir.

700 Yukarıdaki veriler genel itibarıyla TEKEL Sigara'nın pazarda önemli ölçüde güç kaybetmiş olduğunu ve pazarın mevcut durumda daha çok oyunculu ve markalı bir yapı sergilemekte olduğunu ortaya koymaktadır. Teşebbüsün BAT tarafından satın alınmasına yönelik işlemin de her şeyden önce bu pazar yapısı çerçevesinde dikkate alınması gerekmektedir. Yukarıdaki verilere göre, TEKEL Sigara ve BAT'nin 2007 itibarıyla pazar payları sırasıyla %[25-30] ve %[5-10] seviyesindedir. Dolayısıyla, devir sonrası pazarda BAT'nin payı %[35-40] seviyesine yükselecektir. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden bu verilerin PMSA'dan alındığı anlaşılmıştır. BAT tarafından sağlanan verilere göre, TEKEL Sigara'nın 2007 yılı pazar payı %[25-30], BAT'ninki ise %[5-10]'dur. Bu verilere göre de iki teşebbüsün payı işlem sonrası %[35-40] olacaktır. Her iki teşebbüsün toplam pazar payları için, BAT ve rakibi PMSA'dan alınan rakamlar birbiriyle örtüşmektedir.

710 Bu işlem dâhilinde teşebbüslerin faaliyet gösterdikleri segmentler bakımından kesişme sadece düşük segmentte gerçekleşecektir. Zira BAT'nin Kent ve Vogue markasıyla faaliyet gösterdiği üst segmentte TEKEL Sigara'nın ürünü yoktur. BAT'nin ise orta ve ucuz segmentlerde ürünü yokken, TEKEL Sigara orta segmentte Tekel 2000, ucuz segmentte ise Samsun, Maltepe ve Bahar gibi markalarla bulunmaktadır. Dolayısıyla, işlem sonrasında BAT her şeyden önce rakipleri PMI, JTI ve IT gibi tüm segmentlerde ürünü olan bir teşebbüs haline gelecektir ki, bu durumun var olan rekabeti artıracak bir unsur olacağı kanaatine varılmıştır.

720 Düşük segment ise her iki teşebbüsün en önemli ve hacim yaratan markalarının bulunduğu alandır. BAT'nin pazar payının %[5-10]'u Viceroy markasından gelirken, TEKEL Sigara'nın da en önemli markası Tekel 2001 %[10-15]'lik paya sahiptir. Esas itibarıyla, özelleştirmenin markalar bazında bölünme yoluyla gerçekleştirilmesinin rasyonelliğini azaltan temel etkenlerden biri de TEKEL Sigara'nın bu markasının

gücü (ve marka hukukundan kaynaklanan nedenlerle bu ürünün bir diğer önemli marka olan Tekel 2000 ile bir arada bulunması zorunluluğu) olmuştur. Diğer bir deyişle, blok halinde satışın daha uygun olacağı yönündeki görüşte, Tekel 2001'in olmadığı bir paketin alıcı bulması ihtimalinin yok denecek kadar az olduğu dikkate alınmıştır.

730

Düşük segment, daha önce açıklandığı üzere ciddi oranda genişlemekte olan, fiyat rekabetinin diğer segmentlere oranla daha yoğun olduğu ve en fazla markanın bulunduğu segment konumundadır. Pazarda son yıllarda Viceroy, Vigor, Bond gibi başarılı yeni girişlerin tamamı bu segmentlerde gerçekleşmiştir; dolayısıyla, bu segmentte pazara giriş diğer segmentlere göre daha kolaydır. Pazardaki gelişme dinamikleri bu segmentin öneminin artacağına ve özellikle yeni marka veya ürün çeşidi üzerinden yaşanan rekabetin bu alanı etkileyeceğine işaret etmektedir. Dolayısıyla, BAT her ne kadar Tekel 2001 markasını portföyüne katacak olsa da, bu ürün grubundaki yoğun rekabetle karşı karşıya olacaktır.

740

Benzer bir durumun ucuz segment için de geçerli olduğu söylenebilir. Fiyat ve marka / ürün çeşidi yaratma açısından yoğun rekabetin yaşandığı bu segmentte de son yıllarda gerek pazara yeni girişler olarak değerlendirilen IT, ET ve Gallaher, gerekse PMI ve JTI tarafından yeni markalar oluşturulmuştur. Ucuz segmentin önemli oranda TEKEL Sigara'nın Samsun ve Maltepe markalarından oluşması itibarıyla bu alana şark tipi kategorisi açısından da bakılabilir (Tablo 14).

Tablo 14: Sigara Piyasasında Pazar Payları (2007, %)

Tütün <i>Bileşimi</i>	BAT	TEKEL	PMI	JTI+Gal	IT	ET	Diğer	Toplam
Şark Tipi	-	[5-10]	-	-	-	[0-5]	-	[5-10]
Amerikan	[5-10]	[15-20]	[40-45]	[10-15]	[0-5]	[5-10]	[0-5]	[90-95]

Kaynak: BAT

750

Bu açıdan BAT özelleştirme işlemiyle birlikte faaliyette bulunmadığı bir alana, TEKEL Sigara'nın esas olarak Samsun ve Maltepe markalarıyla girmiş olacaktır. Tablo 14'ten görüldüğü üzere, şark tipi tütünle üretilen sigaralarda TEKEL Sigara pazarın yaklaşık %[90-95]'lik $(=\text{şark tipi ürünlerde TEKEL'in payı} \times 100) / \text{toplam sigara pazarında şark tipi ürünlerin payı}$ pay ile neredeyse tamamını elinde bulundurmaktadır. Buna karşılık, pazarın %10'undan az bir kısmını oluşturan şark tipi kategorisinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken temel husus, bu kategoride bir yoğunlaşma olmayacak olmasının ötesinde, daralmakta olan yapısı dolayısıyla buradaki ürünlerin portföy gücüne katkılarının sınırlı kalacağıdır. Amerikan harmanında ise yapılacak bir değerlendirme, bu kategori toplam pazarın %90'ını oluşturduğu için, pazarın geneline yönelik bir değerlendirmeden farklılaşmayacaktır. Yukarıdaki veriler, (Kurul'un önceki kararlarına paralel) pazarın tütün tipine göre ayrıştırılması durumunda tarafların faaliyetinin kesiştiği amerikan harmanı kategorisinde TEKEL Sigara'nın pazar payının %[20-25] $(=\text{amerikan harmanı ürünlerde TEKEL'in payı} \times 100) / \text{toplam sigara pazarında amerikan harmanlı ürünlerin payı}$ civarında olduğuna işaret etmektedir. Bu kategoride BAT'nin ise payı yaklaşık %[5-10] $(=\text{amerikan harmanı ürünlerde BAT'nin payı} \times 100) / \text{toplam sigara pazarında amerikan harmanlı ürünlerin payı}$ 'dır. Bu doğrultuda, işlem sonrası BAT'nin bu kategorideki payının %[30-35] seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Dolayısıyla, pazarın tütün tipine göre ayrıştırılması durumunda

770

işlem sonrasında oluşacak yapı, pazarın daha geniş ele alınması durumunda olduğu gibi, rekabetçi kaygıların oluşmasına neden olacak nitelikte değildir.

780 Özetlemek gerekirse, sigara piyasasındaki giriş engellerine rağmen bu pazara girmeyi başarabilen teşebbüslerin varlığı ve TEKEL Sigara'nın 2003 yılından bu yana istikrarlı bir biçimde pazardaki payının daralmasından mevcut aktörlerin ve piyasaya yeni giren teşebbüslerin olumlu etkilenmesi, ilgili pazarda şu anda geline nokta rekabetçi bir yapının oluşmasını sağlamıştır. Bu rekabetçi yapı kendini özellikle artan ürün çeşidinde, ürün segmentleri arasında yaşanan dikey ve yatay geçişlilikte ve 790 pazara yeni sunulan markalar ile pazarın durağan değil dinamik bir yapı sergilemesinde göstermektedir. BAT ve TEKEL Sigara'nın sahip oldukları markaları ile sadece düşük segmentte var olan kesişme sonucu oluşacak yoğunlaşma, özellikle bu segmentte diğerlerine nazaran daha yoğun fiyat rekabetinin yaşanması ve daha çok markanın yer alması sebebiyle rekabetçi bir endişe yaratmamaktadır. Aksine, söz konusu devralma işlemi sonrası BAT faaliyette bulunmadığı segment(ler)e gireceğinden, PMI'nın yüksek pazar ve portföy gücü dikkate alındığında, pazarın mevcut duruma oranla daha rekabetçi olacağı ileri sürülebilecektir. Pazarın yukarıda işaret edilen mevcut dinamikleri içerisinde, TEKEL Sigara'nın özelleştirmeye konu olan varlıklarının bir bütün halinde BAT tarafından satın alınmasının, 4054 sayılı 790 Kanun'un 7. maddesi anlamında bir hâkim durum yaratmayacağı kanaatine ulaşılmıştır.

H.3.2.2. İhale Kapsamındaki Sözleşmelerin BAT Açısından Değerlendirilmesi

İhale kapsamında alıcının, TEKEL Sigara'nın faaliyetlerinin devamını sağlama amacı taşıyan belirli bazı sözleşmelere taraf olma yükümlülüğü altına gireceği ve diğer bazı sözleşmelere ise istediği takdirde taraf olma imkanı elde edeceği hususuna değinmek gerekmektedir. Alıcının taraf olma yükümlülüğü altına girdiği sözleşmeler; 800 i) Marka Kullanım Hakkı Sözleşmesi, ii) Ambalaj Sözleşmesi, iii) Pazarlama, Satış ve Dağıtım Sözleşmesi'dir. Alıcının istediği takdirde taraf olabileceği sözleşmeler ise; i) Özelleştirmeye Konu 25.000 Ton Tütünün Bakım, Depolama ve Teslimine Dair Sözleşme, ii) Yaprak Tütün Stokunun Satışına, Opsiyonlanmasına, Bakımına, Depolanmasına ve Teslimine Dair Sözleşme, iii) Yazılım Lisans ve Teknik Destek Sözleşmesi'dir. Bu sözleşmelerden Pazarlama, Satış ve Dağıtım Sözleşmesi ile Yaprak Tütün Stokunun Satışına, Opsiyonlanmasına, Bakımına, Depolanmasına ve Teslimine Dair Sözleşme'nin rekabet hukuku bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

810 *Pazarlama, Satış ve Dağıtım Sözleşmesi:* Alıcı şirket ve TEKEL Dağıtım arasında imzalanan bu sözleşme ile alıcı (burada BAT), TEKEL Sigara tarafından üretilen sigaraların 1 yıl boyunca TEKEL Dağıtım tarafından dağıtılacağını kabul etmektedir.

Kendi dağıtım ağı olan BAT, bu sözleşme yoluyla TEKEL Sigara'nın ürünlerinin dağıtımında TEKEL Dağıtım'ı kullanacaktır. Özelleştirme sonrası TEKEL, sigara üretimi pazarında herhangi bir faaliyet göstermeyecek olup, TEKEL Dağıtım ile sigara dağıtım pazarındaki faaliyetine devam edecektir. BAT'nin ise hem sigara üretimi hem de sigara dağıtım pazarında faaliyet gösterdiği dikkate alındığında, TEKEL Dağıtım ve BAT sigara dağıtım pazarında rakip durumda olacaktır.

820 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği ile rakip teşebbüsler arasında yapılan dikey anlaşmaların grup muafiyetinden yararlanamayacağı

hükmüne getirilen istisnada, teşebbüslerin sadece dağıtım seviyesinde birbirlerine rakip olmaları öngörülmüştür. Başka bir ifadeyle, sağlayıcının anlaşma konusu malların hem üreticisi hem de dağıtıcısı olduğu, alıcının ise bu mallarla rekabet eden malların üreticisi değil dağıtıcısı olduğu dikey anlaşmalar grup muafiyetinden yararlanabilmektedir. Söz konusu sözleşmede de dağıtım seviyesinde rakip olan iki teşebbüsten, TEKEL'in sigara üretimi pazarındaki faaliyeti özelleştirme ile son bulmaktadır. Dolayısıyla, BAT ile TEKEL Dağıtım arasındaki böyle bir dağıtım anlaşması 2002/2 sayılı Tebliğ bağlamında rakip teşebbüsler arasında yapılan bir anlaşma niteliğinde değildir.

830

Yaprak Tütün Stokunun Satışına, Opsiyonlanmasına, Bakımına, Depolanmasına ve Teslimine Dair Sözleşme: Bu sözleşme TEKEL Sigara'nın satışını düzenleyen sözleşmenin imza tarihinden itibaren en geç 60 gün içerisinde alıcının yazılı olarak talep etmesi halinde, alıcı ve TEKEL arasında imzalanacak olup, 3 yıl süre ile geçerli olacaktır. Söz konusu sözleşme, TEKEL stokunda bulunan şark tipi yaprak tütün stoku ile TEKEL tarafından 2007 yılında sözleşmeye bağlanmış olan ve teslim alınmaları Mart-Temmuz 2008 tarihleri arasında yapılacak olan 2007 mahsulü yaprak tütünün, satın alınması ve opsiyonlanması ile ilgilidir.

840

Daha önceden ifade edildiği üzere TEKEL, şark tipi tütün ihtiyacının tamamını TEKEL Yaprak'tan sağlamaktadır. TEKEL, flue-cured ve burley tütün üreten Reytek adlı teşebbüste %48 oranında hissedar olup, bu teşebbüsün çoğunluk hisselerini JTI elinde bulundurmaktadır. Hâlihazırda Reytek, ürettiği tütünleri, şirket yönetim kurulu tarafından belirlenen kar marjının maliyete eklenmesi sonucu oluşan fiyat üzerinden şirket ortaklarına (TEKEL ve JTI), hisseleri oranında satmakta olup, üçüncü kişilere tütün satmamaktadır. Diğer bir ifadeyle TEKEL, TEKEL Yaprak'ın yanı sıra Reytek'ten de tütün alımı gerçekleştirmektedir.

850

Sözleşme kapsamında mevcut tütün stokunun yanı sıra TEKEL tarafından 2007 yılında sözleşmeye bağlanmış olan 2007 mahsulü yaprak tütün de yer almaktadır. TEKEL Sigara, 2007-2008 yıllarında üretilecek tütünler için yapılan protokol kapsamında üretilmiş tütünlerin satın alınması ile Reytek'e karşı sorumludur. Bu da demektir ki, sözleşme kapsamında yer alan 2007 yılı mahsulü, Reytek'ten alınan tütünleri de içermektedir. Bu noktada, BAT'nin, rakibi JTI'nin kontrolünde olan bir teşebbüs tarafından üretilen tütünleri satın almasının rekabetçi bir endişe yaratıp yaratmayacağı irdelenmelidir. Zira iki rakip teşebbüsün sigaranın en önemli girdisi olan tütün alımı için bir anlaşmaya taraf olması, tütün alım pazarında bir koordinasyon riskini gündeme getirebilir. Ancak incelenen sözleşmede böyle bir riskin doğması muhtemel görünmemektedir.

860

Bu noktada bahsedilmesi gereken ilk husus, alıcıya söz konusu tütünleri alma ya da opsiyonlama hakkı veren söz konusu sözleşmenin alıcının isteğine bağlı olarak imzalanacak olduğudur. Sözleşme ile BAT ve TEKEL Sigara arasında uzun dönemli bir tütün tedariki ilişkisi kurulmayacak olup, sadece BAT, TEKEL'in stoklarında yer alan tütünlerin yanı sıra 2007 yılı mahsulünü de içeren 3 yıllık bir sözleşmeye taraf olmaktadır. Ayrıca TEKEL Sigara, Reytek'ten bu dönem için sadece 286 ton burley tütün satın alacaktır. Bu sözleşmeyi imzalamış olması durumunda dahi BAT, doğrudan bu alımı gerçekleştirme taahhüdü altına girmiş olmayacaktır. Zira 2007 mahsulü yaprak tütün ile ilgili hususlar tarafların yazılı mutabakatı ile belirlenecek

870 olup, mutabakata varılmaması halinde TEKEL'in tedarik etme, alıcının ise satın alma yükümlülüğü bulunmayacaktır.

Özetlemek gerekirse, TEKEL Sigara'nın faaliyetlerinin devamını sağlama amacı ile imzalanması planlanan sözleşmelerden ikisi olan Pazarlama, Satış ve Dağıtım Sözleşmesi'ne ve Yaprak Tütün Stokunun Satışına, Opsiyonlanmasına, Bakımına, Depolanmasına ve Teslimine Dair Sözleşme'ye BAT'nin taraf olmasının, mevcut durumda 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir rekabetçi endişe yaratmayacağı kanaatine varılmıştır.

880 **H.3.3. Strand Investments S.a.r.l (Strand)**

Strand, özelleştirme amaçları doğrultusunda 4.1.2008 tarihinde Lüksemburg kanunlarına tabi olarak kurulmuştur. Hisselerinin tamamı Fourth Cinven Fonları'na aittir. Bu fonlar, 1987 yılında kurulmuş bir özel yatırım fonu olan Cinven Limited tarafından kontrol edilen, Cinven Capital Management (IV) Limited Partnership ve Cinven Capital Management (IV) Limited tarafından idare edilmektedir. Cinven Limited'in hisselerinin tamamı 1995 yılında kurulan Cinven Limited gruba aittir.

890 Strand'ın hissedarlık yapısına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir. Strand yönetim kurulu üyeleri, Yalın Karadoğan, Danielle Arendt-Michels ve Benedict Herlinvaux'dan oluşmaktadır.

Tablo 15: Strand'ın Ortaklık Yapısı

Hissedar	Pay (%)
Fourth Cinven Fund (No.1)	21,6
Fourth Cinven Fund (No.2)	22,6
Fourth Cinven Fund (No.3)	22,4
Fourth Cinven Fund (No.4)	21,4
Fourth Cinven Fund (UBTI)	12

Kaynak: Bildirim Formu

4.1.2008 tarihinde kurulmuş olması sebebiyle Strand'ın herhangi bir ciro bilgisi mevcut değildir. Diğer yandan, Strand'ın kontrolünü elinde bulunduran Cinven Limited'in dünya çapında dolayısıyla Türkiye'de ilgili ürün pazarında herhangi bir faaliyeti yoktur. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, 2006 yılı itibarıyla Cinven Limited'in dünya çapındaki cirosunun yaklaşık 40.180.496.414 (kırkmilyar yüzseksenmilyon dörtüzdoksanaltıbin dörtüzdört) YTL ve Türkiye sınırları içerisinde gerçekleştirdiği cironun ise yaklaşık 48.871.718 (kırksekmilyon sekizyüzyetmişbirbin yediyüzonsekiz) YTL olduğu anlaşılmıştır.

900 Strand ihaleyi kazanması durumunda %85'i Strand'a, %15'i ise anonim şirketin yönetiminde yer alacak Türk gerçek kişilere ait olacak bir anonim şirket kuracaktır. Kurulacak şirketin ortakları arasında yer alması ve şirkette yönetici olarak görev yapması kesin olan Türk gerçek kişiler Kürşat Koçdağ ve Murat Bakırcı'dır. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden Kürşat Koçdağ'ın PMI'nın eski Ortadoğu Bölge Yöneticisi, 910 Murat Bakırcı'nın ise JTI'nın eski İran Genel Müdürü olduğu anlaşılmıştır.

Strand'ın ilgili ürün pazarında faaliyetinin bulunmaması nedeniyle, TEKEL Sigara'nın Strand tarafından devralınması pazara yeni giriş niteliğinde bir işlem olacak, dolayısıyla ilgili pazarda bir yoğunlaşma doğurmayacaktır. Bu itibarla, böyle bir işlem sonucu pazarda rekabetçi bir endişe de gündeme gelmeyecektir. İhale kapsamında yer alan ve yukarıda BAT için değerlendirilmesi yapılan yan sözleşmelere Strand'ın taraf olması durumunda da, pazardaki rekabetin kısıtlanmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

920 **I. SONUÇ**

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre,

- 930 1- Tütün, Tütün Mamulleri Tuz ve Alkol İşletmeleri A.Ş.'nin bağlı ortaklığı olan Sigara Sanayi İşletmeleri A.Ş.'ye ait tütün mamulleri üretim işiyle ilgili varlıkların British American Tobacco Tütün Mamulleri San. ve Tic. A.Ş. ve Strand Investment S.a.r.l. teşebbüslerinden herhangi biri tarafından bir bütün halinde satış ve mülkiyetin gayri ayni hak (intifa) tesisi yöntemiyle özelleştirilmesi yoluyla devralınması işleminin, 4054 sayılı "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun"un 7. maddesi ve 1998/4 sayılı "Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmesi için Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna,
- 940 2- Adı geçen teklif sahiplerinin herhangi biri tarafından gerçekleştirilecek muhtemel devralma işlemi sonucunda, aynı Kanun maddesinde belirtilen nitelikte hâkim durum yaratılmasının veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece ilgili pazarda rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, bu nedenle bildirim konusu işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.